

Fitim RIFATI

**PASQYRIMI I SULMIT SERB NË GLLOGJAN
(24 MARS 1998) SIPAS GAZETËS “BUJKU”**

Abstrakt:

24 marsit të vitit 1998, ditën kur ndodhi agresioni ushtarak, policor e paramilitar serb në Gllogjan dhe fshatrat përreth, vëmendje pasqyrimi i kushtoi shtypi vendor dhe ai ndërkombëtar. Gazeta “Bujku”, e cila nxirrej në Prishtinë, publikoi disa artikuj, të cilët përmbajnë të dhëna me rëndësi dhe shpalosin detaje madje edhe me fotografi të sulmit të forcave serbe. Raportimet nga terreni për këtë organ shtypi bëheshin kryesisht nga gazetari Curr Mazrekaj, në disa raste botoheshin me initiale e në raste të tjera pa emër dhe mbiemër autori. Edhe pse artikujt që botohen në gazeta, ose vetë gazeta si burim historik nuk mund të radhitet në grupin e burimeve që përdoren në rangun e dorës së parë, prapëseprapë vlera e tyre qëndron për faktin se ato mund të shfrytëzohen si burime relevante që i shërbejnë kompletimit të studimit të një personaliteti e ngjarje të caktuar ose në mungesë të dokumenteve përkatëse edhe të zëvendësojnë ato në disa nuanca.

Fjalët kyçe: *“Bujku”, Gllogjan, 24 mars 1998, familja Haradinaj.*

Dalja publike e Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës, më 28 nëntor 1997, në fshatin Llaushë të Skënderajt, gjatë ceremonisë së varrimit të mësuesit Halit Geci, i cili u vra nga forcat serbe, shënoi një fazë të re historike të zhvillimeve politike në Kosovë. Organet policore, ushtarake dhe paramilitare serbe nisën të ndërmerinin operacione të armatosura në fshatra e zona të Kosovës, veçanërisht në familje e lokalitete ku dyshohej se vepronin grupe e njësi të armatosura shqiptare. Këto zhvillime i përcolli me vëmendje edhe gazeta “Bujku”*, e cila nxirrej në Prishtinë. Mbulimin me informacione nga Rrafshi i Dukagjinit, kjo gazetë e bënte përmes raporteve të përditshme të gazetarit Curr Mazrekaj*.

Pas sulmit serb në Prekaz të Skënderajt, më 5-7 mars 1998, gjatë të cilit ra heroikisht me familjen e tij, komandanti i Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës, Adem Jashari¹, cak i operacioneve serbe u bë edhe Deçani e fshatrat përreth dhe posaçërisht familja në zë e Haradinajve nga fshati Gllogjan, pjesëtarët e së cilës drejtonin Ushtrinë Çlirimtare të Kosovës. Përmes operacioneve të tilla, organet ushtarake, policore dhe paramilitare serbe, të koordinuara me qarqet politike të Serbisë, synonin të godisnin dhe shuanin përpjekjet dhe luftën e armatosur të popullit shqiptar në Kosovë dhe organizatës ushtarake të UÇK-së për liri dhe pavarësi. Me karakteristika të tilla u

* Numri i parë i gazetës “Bujku”, që u nxor në Prishtinë, doli më 18 janar 1991. Këtë organ informues, në kushtet e okupimit serb, e nxorën gazetarët dhe punonjësit e tjerë të gazetës *Rilindja* (1945-1990). Kryeredaktor i parë i gazetës “Bujku” ishte Behlul Jashari. Shih: Akademia e Shkencave e Shqipërisë, *Fjalor Enciklopedik Shqiptar*, Tiranë, 2009, 2248-2249; <http://gazetadielli.com/kosove-para-25-viteve-nisi-te-dale-gazeta-e-rezistences-bujku/>

* Curr Mazrekaj u lind në vitin 1947 në fshatin Dranoc të Deçanit. Ka punuar në gazetën “Rilindja”, “Bujku”, “Fokus”, “Zgjimi” dhe “Zëri”. Për të nderuar vlerat dhe kontributin e tij si gazetar shumëvjeçar, më 28 janar 2016, Komuna e Deçanit i ndau çmimin “Mirënjohja e Qytetit”.

Vizito: <https://kk.rks-gov.net/decan/Lajmet/Gazetari-Curr-Mazrekaj-nderohet-me-Mirenjohje-Qy.aspx>

¹ James Pettifer, *Ushtria Çlirimtare e Kosovës*, Tiranë: “Onufri”, 2013, 140-141.

paraqit edhe agresionit ushtarak, policor dhe paramilitar serb në fshatin Glllogjan të Deçanit, më 24 mars 1998, i cili në shënjestër të tij kishte shtëpitë e familjes Haradinaj.

Një ditë pas këtij sulmi në Glllogjan dhe fshatrat përreth, gazeta “Bujku”, e cila nxirrej në Prishtinë, më 25 mars 1998, në kryeartikullin “Sulm i ashpër i forcave serbe mbi disa fshatra”, të përgatitur nga autorët E.B. dhe C.M., në bazë të burimeve të saja dhe të të dhënave të publikuara në agjenci ndërkombëtare të lajmeve, shkroi për kohën e fillimit të tij, fshatrat që u goditën nga ky sulm, shtëpitë e djegura, reagimin e banorëve, të vrarët, të arrestuarit dhe fatin e nxënësve dhe dy mësuesve në Glllogjan. Sulmi i forcave serbe, që u cilësua si përsëritje e skenarit të Drenicës, kishte nisur pas orës 10:00 të paradites së 24 marsit nga drejtimet e Pejës, Deçanit dhe Gjakovës. Numri i madh i forcave serbe shoqërohej edhe me një numër të madh automjesh të blinduara, pizgauerë dhe helikopterë.

Pos fshatrave Gramaqel, Shaptej, Dubravë e Baballoq, cak i tyre ishte fshati Glllogjan i Deçanit, përkatësisht lagja e shtëpisë së Hilmi Haradinajt. Për të siguruar informacione të hollësishme, gazeta në fjalë ra në kontakt edhe me banorë të këtij fshati, të cilët kishin përjetuar momentet e këtij agresioni. Hysen Hamza nga Glllogjani, atë ditë për gazetën “Bujku”, pos tjerash kishte deklaruar: “(...) Të shtënat policore që nga fillimi ishin të koncentruara kryesisht në drejtim të shtëpisë së Hilmi Haradinajt (...) Banorët e Glllogjanit i kapi paniku, andaj filluan të ikin në drejtime të ndryshme dhe të braktisnin masivisht fshatin. (...) Në momentin kur filloi sulmi (...) nxënësit gjendeshin në objektin e shkollës fillore “Hasan Prishtina” (...). Ende nuk dimë asgjë për fatin e këtyre fëmijëve siç nuk dimë për viktimat eventuale. (...) Në Glllogjan u arrestua edhe arsimtari e njëkohësisht kryeredaktori i revistës “Zgijimi”, Rasim Sylejmani (Selmanaj, F.R.)”.² Në burimet e kohëpaskohshme, në një syth të veçantë të titulluar “Policia mori nxënësit”, gazeta shkroi se, derisa po vazhdonte

² Agjencia Shtetërore e Arkivave të Kosovës (në tekstin e mëtejshëm: *ASHAK*), fondi: Gazeta dhe revista, “Bujku”, Prishtinë, e mërkurë, 25 mars 1998, 1, 3.

aksionin e armatosur ndaj fshatit, policia serbe po mbante të rrethuar nxënësit e kësaj shkolle. Se ky aksion i forcave serbe ishte i planifikuar, konstatohet përmes faktit se të gjitha rrugët që çonin në Gllogjan ishin të bllokuara, ndërsa nuk u lejua të futej në këtë fshat asnjë individ apo organizëm vendor e ndërkombëtar. Në numrin e 25 marsit, gazeta “Bujku” kishte botuar edhe reagimin e Kryesisë së Lidhjes Demokratike të Kosovës, e cila e dënonte agresionin e forcave serbe në Gllogjan dhe kërkonte intervenimin Grupit të Kontaktit dhe faktorit ndërkombëtar për ndërprerjen e ployës ndaj shqiptarëve nga ana e Serbisë.

Dy ditë më pas (26 mars 1998), gazeta në fjalë, duke shprehur interesim të posaçëm për sulmin serb të 24 marsit, dërgoi në Gllogjan gazetarin Curr Mazrekaj, nga raportet e të cilit vazhdoi të botonte informacione të reja për bilancin e luftimeve nga agresioni ushtarako-policor serb. Në kryeartikullin me titull: “Gllogjani i përngjan një gërmadhe të luftës” u raportua se sulmi i forcave serbe kishte zgjatur deri në orët e vona të mbrëmjes së 24 marsit, nga i cili ishin sulmuar familjet e Shefqet Mehmetajt, Hilmi Haradinajt, Qamil A. Haradinajt, Xhevat A. Bajramajt, Nimon Mustafë Bajramajt, Smajl Sylë Haradinajt dhe Misin Keqë Haradinajt, shtëpitë e të cilëve ishin demoluar. Pamjet tronditëse në Gllogjan, e kishin nxitur gazetarin C. Marekaj të konstatonte se ky fshat “i përngjante pothuajse një gërmadhe të pasluftës”.³

Banorët e këtij fshati jo vetëm se kishin braktisur shtëpitë e tyre, por nuk kishin kushte objektive e as subjektive për t’u dukur e kthyer në Gllogjan mbi të cilin forcat serbe kishin zbratur një sasi të konsiderueshme municioni nga toka dhe ajri. “Kudo kundërmonte erë baruti” - konstatonte gazetari C. Mazrekaj. Pos dëmeve materiale policia kishte arrestuar disa banorë të këtij fshati. Në mesditën e 25 marsit ishte gjetur në shtëpinë e tij, i plagosur rënd në kokë, Imer Cenë Sylaj (65-vjeçar), i cili ishte dërguar urgjentisht për shërim në Spitalin e Gjakovës. Në paragrafin kushtuar fëmijëve të shkollës, të

³ ASHAK, “Bujku”, Prishtinë, e enjte, 26 mars 1998, 1.

rrethuar nga forcat serbe, gazetari C. Mazrekaj, raportonte: “Për nxënësit e ndërresës së parë (katër paralele) të shkollës fillore “Hasan Prishtina”, mësohet se ata mbrëmë natën e kaluan në fshatin Shaptej, kurse sot u vendosën në kishën katolike në Novosellë të Gjakovës dhe se të gjithë janë shëndosh e mirë”.⁴

Në numrin e 26 marsit gazeta “Bujku” botoi edhe një artikull me titull: “Rrëfime rrëqethëse: shtëpitë digjeshin, fëmijët qanin...”, në të cilin u paraqit përshkrimi i frikshëm i plakut Rexhep Haradinaj (rreth 70 vjeç), që rrëfente për sulmin e papritur serb dhe panikun që kishin kapluar familjarët e tij. R. Haradinaj demantonte trillimet se shqiptarët ishin terroristë, ndërsa pohonte se nën fasadën e kësaj akuze fshihej e përligjej agresioni serb. I tmerruar, Rexhep Haradinaj rrëfente: “Dita e 24 marsit është një ditë e pashlyer në kujtesën time, sidomos momentet e zjarrit që përfshiu shtëpinë dykatëshe qenë trishtuese për mua dhe gruan. E kishim ndërtuar me djersë (...)”.⁵ Ai shprehej i shqetësuar për arrestimin e djalit të tij, Shemsedinit, dhe djemve të tjerë të fshatit, të cilët nuk kishin kryer asnjë vepër penale që i ngarkonte me mbajtje para organeve serbe.

Më 27 mars 1998, në artikullin me titull: “Filloi kthimi në vatrat e veta”, të autorëve Z.H. dhe B.V., ndonëse situata ishte e qetë, u raportua për kthimin në shtëpi të banorëve të fshatrave Dubravë e Shaptej, ndërsa banorët e Gllogjanit, po ktheheshin në numër shumë të vogël për shkak se shtëpitë e tyre ishin dëmtuar rënd si pasojë e të shtënave me armë të rënda zjarri. Ndërsa në sythin “U identifikuan dy të vrarët në Gllogjan”, informohej për Agron Nimon Mehmetaj (19 vjeç)* dhe Gazmend Hysen Mehmetaj (20 vjeç)*, dy të rinj të vrarë

⁴ Po aty.

⁵ Po aty, 3.

* Agron Nimon Mehmetaj (02.11.1978 - 24.03.1998). U lind në fshatin Gllogjan të Deçanit në një familje me vlera kombëtare. Shkollën fillore dhe atë të mesme i kreu në Irznik, ndërsa në vitin akademik 1997/98, u regjistrua në Universitetin e Prishtinës, në Fakultetin Teknik, Dega e Makinerisë. Gjatë kësaj kohe Agroni mori pjesë në të gjitha protestat dhe demonstratat studentore të organizuara në Prishtinë, sidomos prej 1 tetorit të vitit 1997. Në fund të nëntorit të vitit 1997 kthehet nga

nga forcat serbe, më 24 mars në Gllogjan.⁶ Sythi nuk paraqiste detaje të tjera për mënyrën e vrasjes së tyre.

Mirëpo, në numrin e së dielës (29 mars 1998), në kryeartikullin me titull: “Gllogjanit i kthehet jeta por mbetet pasiguria”, përveçse informohej që sulmi i armatosur i forcave ushtarake, policore dhe paramilitare serbe në Gllogjan kishte vazhduar për 10 orë nga toka dhe ajri, pohohej tërthorazi në qëndresën e armatosur të Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës, kur nënvizohej se: “Nga plumbat e okupatorit ranë dëshmorë në altarin e lirisë të rinjtë Gazmend dhe Agron Mehmetaj, të cilëve dje mbi 30 mijë qytetarë iu bënë nderimet e fundit (...)”.⁷ Brenda këtij kryeartikulli, në një syth të veçantë, të titulluar “U vra i riu Himë Haradinaj”, u raportua edhe për vrasjen e 17-vjeçarit, Himë Rasim Haradinaj* nga Gllogjani, i rënë gjatë luftimeve të 24 marsit.

Sythi, nga të dhënat e dëshmitarëve, njoftonte se Himë R. Haradinaj ishte plagosur rënd dhe ishte parë duke ikur në drejtim të liqenit Radoniq. Ai ishte gjetur i vdekur në një mal 300 metra larg këtij liqeni. Për shkak të situatës së tensionuar dhe rrezikut që paraqiste kjo zonë, trupi i pajetë i Himë Haradinajt qëndronte akoma

Prishtina në Deçan dhe i bashkohet radhëve të Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës. Vizito: <http://www.radiokosovaelire.com/agron-nimon-mehmetaj-2-11-1978-24-3-1998/>

* Gazmend Hysen Mehmetaj (07.02.1978 - 24.03.1998). U lind në fshatin Gllogjan të Deçanit në një familje me vlera kombëtare. Shkollën fillore e kreu në Irzniq, ku vazhdoi edhe shkollimin e mesëm. Nëpërmjet Daut Haradinajt, që ishin shoqëruar nga bankat shkollore, në qershor të vitit 1996 inkuadrohet në radhët e Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës. Vizito: <http://www.radiokosovaelire.com/gazmend-hysen-mehmetaj-7-2-1978-24-3-1998/>

⁶ ASHAK, “Bujku”, Prishtinë, e premte, 27 mars 1998, 7.

⁷ ASHAK, “Bujku”, Prishtinë, e diel, 29 mars 1998, 1.

* Himë Rasim Haradinaj (10.08.1981 - 24.03.1998). U lind në Gllogjan të Deçanit në një familje me vlera kombëtare. Shkollën fillore e kreu në vendlindje. U inkuadrua në radhët e Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës më 6 maj 1997 në formacionin e Daut Haradinajt. Vizito: <http://www.radiokosovaelire.com/hime-rasim-haradinaj-10-8-1981-24-3-1998/>

në malin afër liqenit.⁸

Artikulli në fjalë, pos tjerash, raportonte për shëndetin e të plagosurit Imer Cenë Sylaj dhe lirimën e 13 të arrestuarve, të cilët kishin përjetuar torturë gjatë mbajtjes nën arrest. Mirëpo, arsimtari i shkollës fillore, është fjala për Rasim Selmanaj, raportohej përmes artikullit, “ende po mbahet në QS në Pejë, por për gjendjen e tij shëndetësore nuk dihet asgjë dhe organet serbe nuk kanë lejuar avokatët e as anëtarët e familjeve ta vizitojnë”.⁹ Në këtë artikull bëhej e ditur se dy shtëpi të Rexhep Haradinajt ishin bërë rrafsh me tokë, ndërsa 13 të tjera ishin të granatuara. Sulmit dhe shkatërrimit serb nuk i kishte shpëtuar as shkolla fillore e Gllogjanit, në muret e të cilës ishte afishuar parulla shoviniste serbe “Këtu është Serbi”. Gjendja e demoluar në shkollë, si pasojë e sulmit të 24 marsit, nuk ofronte kushte për zhvillimin e mësimi. Pos tjerash, në këtë artikull informohej për keqtrajtimin që forcat serbe i kishin bërë plakut 80-vjeçar, Misin Keçës, si dhe për dy bomba të paaktivizuara në Gllogjan. Artikulli njoftonte se Kryesia e LDK-së dega në Deçan, kishte vendosur ta ndihmonte Gllogjanin me të holla të grumbulluara në fondin e solidaritetit.¹⁰

Për shkak të konfuzitetit, situatës së rëndë dhe të tensionuar, dezinformatave nga qarqe të ndryshme, gazeta “Bujku” ende nuk mund të konfirmonte konkretisht për qëllimin e agresionit serb në Gllogjan e fshatrat e tjera dhe forcat ndërluftuese. Në kryeartikullin e datës 30 mars 1998, të përgatitur nga autori C. Mazrekaj, ajo vlerësonte se në Gllogjan dhe fshatrat rreth tij “Ende nuk dihet se çka ndodhi më 24 mars”.¹¹ Konstatimet e tilla i nxisnin edhe të shtënat që ishin dëgjuar në mesnatën e 28/29 marsit në Gllogjan dhe fshatrat përreth. Mungesa e informacioneve shkaktonte dyshime dhe paqartësi

⁸ ASHAK, “Bujku”, Prishtinë, e diel, 29 mars 1998, 1.

⁹ Po aty.

¹⁰ Po aty, 1, 5.

¹¹ ASHAK, “Bujku”, Prishtinë, e hënë, 30 mars 1998, 1.

mbi sulmin e 24 marsit dhe pasojat e tjera.¹²

Në artikullin e fundit të marsit të vitit 1998, gazeta në fjalë jo vetëm se shprehte edhe më tej interesim të veçantë e të vazhdueshëm për sulmin serb të 24 marsit, duke e vënë atë në kryetema të ditës, por u përpoq të paraqiste një pasqyrë përfundimtare në kryeartikullin me titull: “Himë Haradinaj u varros natën dhe pa kurrfarë ceremoniali”. Ndër të tjerash, duke mos mundur të konfirmohej saktësisht, për agresionin serb të 24 marsit, nënvizohej: “Bilanci është i rëndë dhe tragjik (...). (...) Nga ploja e armikut ranë dëshmorë të rinjtë gllogjanas: Gazmend Hysen Haradinaj (Mehmetaj, F. R.) (...), Agron Nimon Mehmetaj (...) dhe Himë Rasim Haradinaj (...). Fshati Gllogjan edhe më tutje u përngjan gërmadhave të luftës. Në shtëpitë e djegura dhe granatuara akoma nuk vërehet frymëmarrje jete. (...) Sulmi i 24 marsit (...) ka shkaktuar trauma (...). Të trembëdhjetë të arrestuarit e asaj dite tani po i shërojnë plagët (...), në mesin e tyre edhe dy femra prej të cilave njëra (...) ishte shtatzënë. Gllogjanasit kanë edhe plagë të tjera. Ka në mesin e tyre mjaft të rrahur dhe të keqtrajtuar (...). (...) Nuk dimë asgjë më tepër në drejtim të arrestimit të Rasim Selmanajt (...)”.¹³ Për sa më sipër, autori i artikullit, C. Mazrekaj, u bënte thirrje banorëve të Gllogjanit të ktheheshin në shtëpitë e tyre dhe të vazhdonin jetën, punën dhe shkollimin e fëmijëve në mënyrë që të mos realizohej praktikisht qëllimi serb për spastrimin e Kosovës nga shqiptarët, mirëpo në situatën e krijuar dhe panikun që ekzistonte, një gjë e tillë ishte e pamundur për kohën.

Gazeta “Bujku” edhe gjatë muajit prill shkroi në shtatë numra për sulmin serb të 24 marsit të vitit 1998, prej të cilëve veçojmë artikujt “Vetëm t’i shpëtonim nxënësit gjallë”¹⁴, në të cilin u paraqitën

¹² Po aty.

¹³ ASHAK, “Bujku”, Prishtinë, e martë, 31 mars 1998, 1, 5.

¹⁴ ASHAK, “Bujku”, Prishtinë, e mërkurë, 1 prill 1998, f. 9. Rreth rrëfimit të arsimtarëve Lumije dhe Bekim Avdijaj, shih: Shkodran Imeraj, *Arsimi shqip në Deçan 1990-1999*, Deçan: Lidhja e Historianëve të Kosovës “Ali Hadri”, 2012, 200-209.

rrëfime rrëqethëse të arsimtarëve Lumnije e Bekim Avdijaj, të cilët ditën e 24 marsit ndodheshin në shkollë, duke u dhënë mësim fëmijëve, me ç'rast u rrethuan nga forcat serbe dhe, duke vepruar në mënyrë heroike, si gjatë dhe pas sulmit, për disa ditë u qëndruan pranë rreth 100 fëmijëve të shkollës së Gllogjanit; "Gllogjani frymon vetëm ditën"¹⁵, në cilin raportohej për gjallërinë relative të këtij fshati, disa prej banorëve të të cilit ktheheshin gjatë ditës në fshat, ndërsa për shkak të pasigurisë në mbrëmje detyroheshin të largoheshin nëpër fshatrat përreth ose në vende më të sigurta; "Gllogjani ngadalë frymon me jetën"¹⁶, përmes të cilit u raportua për kthimin e një numri të vogël të banorëve, për dëmet materiale, pasojat njerëzore dhe psikologjike; "Deçani në trekëndëshin e krimeve shtetërore"¹⁷, në të cilin ndër të tjerash u paraqit një historik i krimeve e terrorit serb ndaj shqiptarëve të kësaj treve nga viti 1912; "Kërkohet lirimi i Rasim Selmanajt"¹⁸, në të cilin pos tjerash u raportua për kërkesën e Kryesisë së Forumit Rinor të Lidhjes Demokratike të Kosovës për lirin e Rasim Selmanajt, i cili, sipas vlerësimeve të këtij forumi, po mbahej pa ndonjë arsye i arrestuar nga regjimi serb, si dhe artikujt të tjerë që në mënyrë relative i vënin theksin Gllogjanit dhe fshatrave përreth.

Duke vënë për bazë artikujt dhe fragmentet e mësipërme për sulmin ushtarak, policor e paramilitar serb, nga toka dhe ajri, më 24 mars 1998, në Gllogjan e fshatrat përreth dhe pasojat e krijuara, mund të konkludohet se gazeta "Bujku", përkundër qëndrimeve të peshuara, nganjëherë edhe të rezervuara, u përpoq të pasqyronte me saktësi dhe maturi momentet më karakteristike, duke informuar opinionin e gjerë dhe rrjedhimisht duke vënë vlerën e këtyre artikujve në radhët e burimeve që kompletojnë historikun e sulmit serb të 24 marsit të vitit 1998 në Gllogjan dhe në veçanti betejat e luftës së Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës.

¹⁵ ASHAK, "Bujku", Prishtinë, e enjte, 2 prill 1998, 8.

¹⁶ ASHAK, "Bujku", Prishtinë, e premte, 3 prill 1998, 9.

¹⁷ ASHAK, "Bujku", Prishtinë, e shtunë, 4 prill 1998, 10.

¹⁸ ASHAK, "Bujku", Prishtinë, e diel, 5 prill 1998, 5.